

ANALÝZA ŠTÁTNYCH DOTÁCIÍ PRE ORGANIZÁCIE CESTOVNÉHO RUCHU NA SLOVENSKU

ANALYSIS OF STATE SUBSIDIES FOR DESTINATION MANAGEMENT ORGANIZATIONS IN SLOVAKIA

Anna Šenková

ABSTRACT

The paper deals with the functioning and financing of local destination management organizations in Slovakia. Their creation is allowed by Act. No. 91/2010 Coll. on promotion of tourism. At present, 37 regional and 5 district destination management organizations operate in Slovakia. In the period 2012 – 2016, the state supported their activities by state subsidies in a total amount of 15 855 414 Eur. Many organizations do not have their own business activity yet and the state subsidy, together with the membership contributions, is the main source of their financing.

KEY WORDS

Tourism organizations. Destination management. Financing. State Subsidies.

JEL classification: L83, M31.

ABSTRAKT

Príspevok sa zaoberá problematikou fungovania a financovania organizácií cestovného ruchu na Slovensku. Ich vznik umožňuje Zákon č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu. V súčasnosti pôsobí na celom Slovensku 37 oblastných a 5 krajských organizácií cestovného ruchu. V období rokov 2012 – 2016 štát podporil ich činnosť štátnymi dotáciami v celkovej výške 15 855 414 Eur. Mnohé organizácie zatiaľ neuskutočňujú vlastnú podnikateľskú činnosť a štátna dotácia spolu s členskými príspevkami sú hlavným zdrojom ich financovania.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

Organizácie cestovného ruchu. Destinačný manažment. Financovanie. Štátne dotácie.

ÚVOD

Zmeny na trhu cestovného ruchu v novom miléniu priniesli fakt, že konkurenčnou jednotkou už nie je len samotný hotel, penzión, či aquapark, ale podstatne väčší celok, cieľové miesto pre návštevníka alebo inak povedané turistická destinácia. A práve destináciu (lokalitu, krajinu alebo región) si hosť vyberá ako cieľ svojej cesty či pobytu. Úlohou manažmentu destinácie je, aby sa destinácia stala konkurencieschopnou na trhu cestovného ruchu. Dôležitú úlohu tu zohráva kooperácia verejnej a súkromnej sféry. Kvalitný destinačný manažment pod ktorým rozumieme vytvorenie konkurencieschopného produktu, tvorbu pracovných miest i dostatok kvalifikovaných pracovníkov prináša výhody všetkým zúčastneným stranám. Každá destinácia má svoje územné a administratívne vymedzenie, združuje turistické produkty ako základné a podporné služby, prírodné atrakcie a človekom vytvorené atrakcie pod spoločnú značku (brand). Integruje viaceré záujmové skupiny v území prostredníctvom spoločnej vízie, jednotnej koncepcie a spoločnej politiky, realizuje aktivity a partnerstvá súkromného a verejného sektora. Kým manažment destinácie je orientovaný na tvorbu ponuky, jej marketing sa sústreďuje na návštevníka a na vzbudenie záujmu o danú lokalitu.

Odvetvie cestovného ruchu na Slovensku dlhodobo bojuje s mnohými problémami. Napriek dobrým predpokladom jeho prínos v ekonomike štátu dosahuje dlhodobo nízke percento (Filárska, Kravčáková Vozárová, Kotulič 2017). Oblastné a krajské organizácie cestovného ruchu, ktoré začali vznikať v zmysle Zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu sú prínosom pre jeho rozvoj. Vážnym problémom však zostáva financovanie týchto organizácií. Finančné zdroje sú limitujúcim faktorom, ktorý do značnej miery ovplyvňuje rozsah a efektívnosť ich činnosti. Finančná podpora zo strany štátu vo forme dotácie závisí najmä od množstva a štruktúry návštevníkov v cieľovom mieste, počtu ubytovacích zariadení a výšky ich vybratej a odvedenej dane za ubytovanie, počtu členov oblastných organizácií, ktorí sú platcami členských príspevkov a iných. Vzhľadom na to, že väčšina oblastných organizácií cestovného ruchu na Slovensku nevytvára vlastný produkt, ktorý by mohla predávať, je odkázané práve na iné zdroje financovania (Medveďová 2015).

MATERIÁL A METÓDA

Cieľom predkladaného príspevku je prezentovať výsledky analýzy zameranej na súčasný stav v oblasti fungovania organizácií cestovného ruchu na Slovensku s akcentom na výšku štátnych dotácií poskytnutých týmito organizáciám v období rokov 2012 – 2016. Analyzovali sme sekundárne dáta evidované Ministerstvom dopravy a výstavby SR. Teoretické východiská sme spracovali na základe relevantnej domácej a zahraničnej literatúry z oblasti manažmentu destinácií

cestovného ruchu. Pri spracovaní získaných informácií sme použili metódy analýzy a syntézy, indukcie a dedukcie, abstrakcie a zovšeobecňovania.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Využívanie moderných nástrojov riadenia cestovného ruchu akými sú destinačný manažment a destinačný marketing sa na Slovensku oproti iným turisticky rozvinutým krajinám oneskorilo. V čase prípravy zákona o podpore cestovného ruchu boli využívané formy jeho riadenia a marketingu, ktoré zodpovedali vývojovej fáze, ktorou prešli najrozvinutejšie destinácie už v 60. až 70. rokoch 20. storočia. Táto fáza sa zameriavala predovšetkým na jednoduché propagačné aktivity ako sú napr. spoločná propagácia miest a regiónov, účasť na výstavách, zriaďovanie informačných centier a pod. (Tomášová 2010). Je to z veľkej miery dôsledok prístupu štátu, ktorý neprikladal turizmu veľký význam a z toho dôvodu ho slabo podporoval či už v oblasti legislatívy, marketingu, podpory podnikania alebo podpory podnikania stredných a malých podnikateľov. Na zlú situáciu v cestovnom ruchu reagovalo Ministerstvo hospodárstva, ktoré v roku 2007 predložilo návrh zákona o združeniach cestovného ruchu. Následne 1. decembra 2011 nadobudol účinnosť Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu, ktorého cieľom bolo podporiť vznik regionálnych a krajských organizácií cestovného ruchu. Prvýkrát sa tak vytvoril priestor, aby na základe dobrovoľnosti, samospráva spolu s podnikateľskými aj inými subjektmi a so spoluprácou štátu vytvorila profesionálne združenia na riešenie potrieb a koncepčného riadenia destinácie, nielen potrieb spoločného marketingu.

V dôsledku toho, vznikli na Slovensku v posledných rokoch viaceré organizácie destinačného manažmentu, ktoré s lokálnymi partnermi pracujú na tom, aby zabezpečili pozitívny prístup k návštevníkom zo strany domáceho obyvateľstva, kvalitné služby, pohostinnosť a servis na všetkých úrovniach. Zákon vytvára aj rámcové podmienky systémového financovania, kde sa výška štátom poskytnutej dotácie viaže na výšku vybraných členských príspevkov a miestnej dane za ubytovanie. Cieľom je, aby organizácie cestovného ruchu boli príjemcami, ale aj rozhodovateľmi alokácie finančných prostriedkov na základe skutočných potrieb destinácie. Je to nevyhnutné preto, aby sa finančné zdroje dostali tam, kam patria t.j. do destinácie, a tým sa vytvorili podmienky na zvyšovanie jej konkurencieschopnosti a udržateľnosti. Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu rozdeľuje organizácie cestovného ruchu do troch úrovní - národnej, regionálnej a lokálnej, kde každá z úrovní má presne vymedzené kompetencie a úlohy tak, aby nedochádzalo k zbytočnej duplicite aktivít a neefektívnemu využívaniu zdrojov. Ďalším dôvodom je aj to, že organizácie na lokálnej úrovni sú do istej miery vždy obmedzené a bez spolupráce medzi jednotlivými úrovňami je nemožné posunúť cestovný ruch kvalitatívne ďalej.

Tabuľka 1. Organizačná štruktúra cestovného ruchu na Slovensku

Úroveň	Organizácia
Národná	Ministerstvo dopravy a výstavby SR
Regionálna	Krajské organizácie cestovného ruchu
Lokálna	Oblasťné organizácie cestovného ruchu

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa Zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov, je krajská organizácia cestovného ruchu (ďalej KOČR) právnická osoba, ktorá podporuje cestovný ruch a vytvára podmienky pre jeho rozvoj na území kraja a chráni záujmy svojich členov. Na území vyššieho územného celku môže pôsobiť len jedna krajská organizácia. Členmi krajskej organizácie cestovného ruchu sú vyšší územný celok a najmenej jedna oblasťná organizácia, ktorá pôsobí na jeho území a je založená podľa tohto zákona. Krajská organizácia by sa však nemala usilovať propagovať kraj ako taký, ale mala by sa snažiť vyzdvihnúť jednotlivé destinácie, pretože tak vyrovná a neutralizuje vzájomné konkurenčné vzťahy medzi destináciami v rámci kraja, kde dochádza ku kumulácii financií, ktoré môže investovať do potrieb jednotlivých destinácií (Horváthová 2011). Každá KOČR sa usiluje zvýšiť návštevnosť destinácie prostredníctvom spolupráce členov oblastnej organizácie a ďalších subjektov v cestovnom ruchu a to skvalitňovaním marketingu, vzdelávania, propagácie, rozširovaním produktov a služieb. S efektívnou spolupracou s jej členmi a národnou úrovňou môže KOČR plniť úlohu aj v udávaní trendov, nových impulzov a môže motivovať všetky oblasťné organizácie pôsobiace na území kraja k rozvojovým aktivitám (Tomášová 2010).

Tabuľka 2. Zoznam krajských organizácií cestovného ruchu na Slovensku

Samospráva kraje	Krajské organizácie cestovného ruchu
Bratislavský kraj	Turizmus regiónu Bratislava
Prešovský kraj	Krajská organizácia CR Severovýchod Slovenska
Žilinský kraj	Žilinský turistický kraj
Košický kraj	Krajská organizácia CR Košice región
Trenčiansky kraj	Krajská organizácia CR Trenčín región

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Oblasťná organizácia cestovného ruchu (ďalej len OOCR) je v zmysle zákona právnická osoba, ktorá podporuje rozvoj cestovného ruchu. OOCR je lokálne založená turistická spoločnosť, ktorej cieľom je poskytovať skupinám a jednotlivcom služby na uspokojenie svojich záujmov a potrieb v oblasti cestovania, stretnutí a zábavy v konkrétnom čase a mieste. V súčasnosti registruje

Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky 37 oblastných organizácií. Dôležitá úloha štátu pre OOCR spočíva vo finančnej podpore organizácií destinačného manažmentu a legislatívnej podpore, teda vo vytvorení prepojenia medzi destináciami a centrálnymi orgánmi rozvoja turizmu. Oblastná organizácia spolupracuje aj so samosprávou obcí. Samosprávy zabezpečujú na jednej strane podporu rozvoja regiónu prostredníctvom turizmu, na druhej strane pomáhajú pri regulovaní udržateľného rozvoja smerom k dlhodobému prospechu pre občana. Okrem toho OOCR pre samosprávy obcí vypracúva a realizuje ročný plán aktivít a monitorovaciu správu o vývoji cestovného ruchu na svojom území (Kuhn, Tomášová 2011).

Podľa Zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov sa dotácia poskytuje len na realizáciu aktivít spojených s hlavným predmetom činnosti oblastných organizácií, ktorou je podpora rozvoja cestovného ruchu v území ich pôsobnosti. Ide predovšetkým o aktivity, ktoré prispievajú k zvýšeniu počtu domácich a zahraničných návštevníkov a k predĺženiu ich pobytu na území pôsobnosti OOCR, čo povedie k zvýšeniu príjmov z cestovného ruchu pre dané územie ako aj pre hospodárstvo SR. Na dotáciu nie je právny nárok a výška dotácie pre OOCR musí byť v rovnakej výške ako je súhrnná hodnota vybraných členských príspevkov OOCR v roku, ktorý predchádza predchádzajúcemu rozpočtovému roku. Od roku 2012 do roku 2016 bolo na dotácie pre oblastné organizácie poskytnutých zo štátneho rozpočtu SR 15 855 414 eur. Prehľad poskytnutých dotácií pre OOCR zo štátneho rozpočtu v rokoch 2012 – 2016:

Bratislavský kraj:

Tabuľka 3. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Bratislavskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Bratislavská OOCR	394 806,00	394 806,00	397 486,00	552 800,00	714 000,00
Región Senec	47 923,00	47 923,00	47 923,00	42 716,00	58 605,00
Malé Karpaty	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Trnavský kraj:

Tabuľka 4. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Trnavskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Trnava Tourism	63 179,12	68 547,20	68 547,20	62 444,36	67 997,00
Záhorie	0	0	68 547,20	13 576,00	10 430,00
OOCR Piešťany	45 000,00	45 000,00	45 000,00	45 000,00	45 000,00
OOCR Žitný ostrov	55 500,00	55 500,00	45 000,00	65 500,00	60 500,00

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Trenčiansky kraj:

Tabuľka 5. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Trenčianskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
OOCR Trenčianske Teplice	23 000,00	23 000,00	55 500,00	136 000,00	139 550
Región Horná Nitra – Bojnice	5 003,66	5 003,66	160 494,98	9 066,00	8 861,00
Región Horné Považie	9 525,80	9 525,80	6 173,66	9 787,80	9 563,20
Trenčín a okolie	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Žilinský kraj:

Tabuľka 6. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Žilinskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Rajecká dolina	55 300,00	55 300,00	55 500,00	66 500,00	34 730,00
Klaster Orava	48 470,40	51 000,00	55 800,00	52 907,19	46 750,40
Región Liptov	303 838,20	337 595,00	51 000,00	767 648,00	800 793,00
Malá Fatra	153 429,30	153 429,30	718 597,15	155 173,00	132 900,00
OOCR Kysuce	21 632,40	18 654,09	157 208,30	22 325,38	16 755,93
Turiec – Kremnicko	0	10 000,00	18 654,09	12 000,00	12 000,00

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Nitriansky kraj:

Tabuľka 7. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR Nitrianskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Nitrianska OCR	93 045,60	75 851,19	75 851,90	56 300,00	66 902,83
Podunajsko	0	0	0	0	0
Tekov	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Banskobystrický kraj:

Tabuľka 8. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Banskobystrickom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Nízke Tatry Juh	77 082,30	62 651,11	10 000,00	114 000,00	64 290,00
OOCR Dudince	24 300,00	24 300,00	62 651,11	38 200,00	51 993,20
Región Gron	0	0	24 300,00	9 621,46	8 055,97
Stredné Slovensko	122 900,05	122 900,00	123 000,00	133 622,50	75 090,00
Región Banská Štiavnica	37 807,00	37 807,00	123 500,00	38 856,00	38 741,00
Turistický Novohrad a Podpoľanie	18 777,20	18 777,20	37 807,00	20 089,20	15 955,60

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Prešovský kraj:

Tabuľka 9. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Prešovskom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Horný Zemplín a Horný Šariš	17 412,80	15 685,01	20 183,92	15 685,01	16 500,00
Región Vysoké Tatry	719 923,50	767 068,31	15 685,01	846 275,57	857 000,00
Vysoké Tatry – Podhorie	35 563,50	38 500,00	767 068,31	13 425,00	16 600,00
Severný Spiš – Pieniny	43 854,90	42 416,40	38 500,00	35 524,23	32 644,50
Tatry - Spiš – Pieniny	26 851,00	26 851,00	42 416,40	26 851,00	24 956,00
Šariš – Bardejov	0	0	0	40 500,00	40 500,00
Región Šariš	0	0	0	0	0

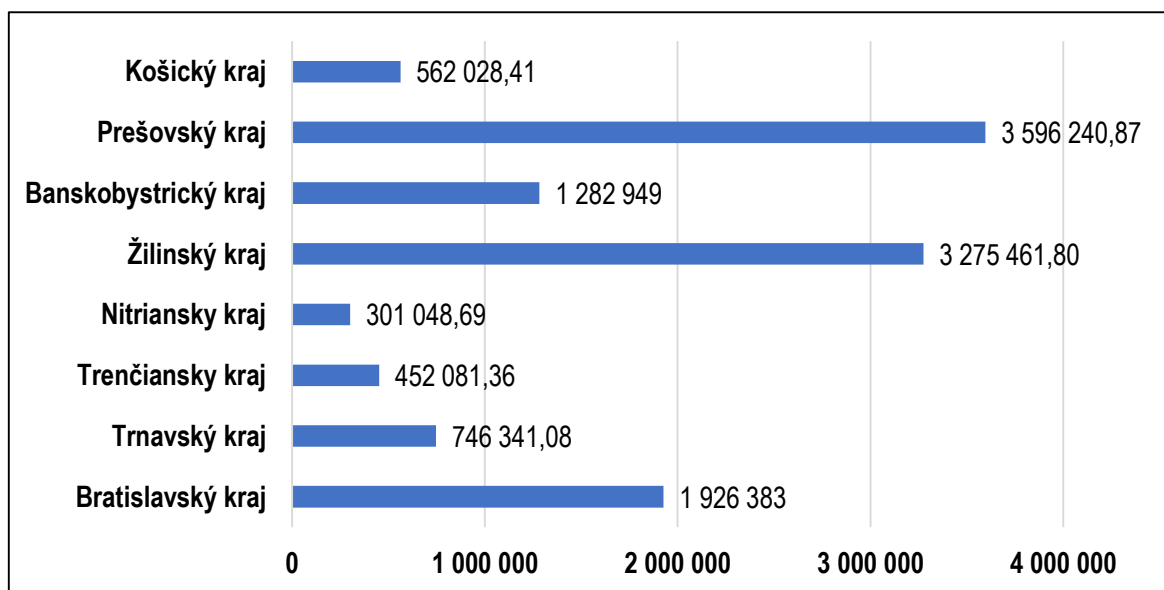
Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Košický kraj:

Tabuľka 10. Výška poskytnutých dotácií pre OOCR v Košickom kraji v rokoch 2012 - 2016

OOCR	Výška dotácie v €				
	2012	2013	2014	2015	2016
Košice Turizmus	157 154,91	157 089,25	157 089,25	354 488,75	275 986,25
Zemplínska OCR	5 900,00	5 900,00	6 000,00	12 900,00	13 100,00
Slovenský raj a Spiš	11 800,00	11 800,00	12 400,00	23 995,00	24 870,00

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Ministerstva dopravy a výstavby SR, 2016

Obrázok 1. Výška dotácií podľa krajov v období rokov 2012 - 2016

Zdroj: vlastné spracovanie

Najväčšia výška dotácií bola v sledovanom období poskytnutá v Prešovskom kraji (3 596 240,87 Eur). Dôvodom sú až 4 oblastné organizácie, ktoré sa venujú rozvoju Tatier a ich aktivity sú rozmanité.

ZÁVER

Budovanie štruktúr v oblasti destinačného manažmentu na Slovensku by malo vychádzať z princípov, ktoré vnímajú destináciu ako celok, spokojnosť návštevníka ako hlavný cieľ všetkých realizovaných aktivít a partnerskú spoluprácu subjektov v území ako zväzok, ktorý udržiava danú destináciu na konkurencieschopnej pozícii na trhu. Slovenské regióny nevyhnutne potrebujú moderný destinačný manažment a marketing, preto sa organizácie cestovného ruchu usilujú o zlepšenie postavenia cestovného ruchu v regióne, spoluprácu zainteresovaných subjektov a koordináciu ďalšieho udržateľného rozvoja. Od začiatku uplatňovania zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu sa financovanie oblastných organizácií cestovného ruchu javí ako problematické. Pri štarte fungovania organizácie cestovného ruchu je využitie štátnej dotácie výhodou. Určite to nestačí na jej dlhodobé udržanie s cieľom tvorby komplexného produktu a zvyšovanie konkurencieschopnosti. Destinačný manažment v slovenských podmienkach je finančne, ale aj personálne poddimenzovaný. Viaceré organizácie nie sú schopné užiť dvoch, či troch ľudí. Bez destinačných tímov zložených z profesionálov, ktorí poznajú zákonitosti a princípy destinačného manažmentu a marketingu nemôžeme očakávať zlepšenie. Udržanie existujúceho systému riadenia destinácii na princípe zdola nahor a s tým spojeného financovania prostredníctvom

štátnej dotácie pre organizácie cestovného ruchu je v súčasnosti najväčšou výzvou destinačného manažmentu na Slovensku.

POĎAKOVANIE

Príspevok je súčasťou riešenia projektu VEGA č. 1/0470/18 „Ekonomická aktivita turizmu v európskom priestore“.

LITERATÚRA

- Fiľarská, J., Kravčáková Vozárová, I. and Kotulič, R. (2017). Analysis of tourism in the Slovak Republic in the period after accession to the European monetary union. In: Journal of environmental Management and Tourism. Vol. 8, no. 6, p. 1157-1165. ISSN 20687729.
- Horváthová, A. (2012). Problém turizmu na Slovensku aj v systéme. In: Trend. [online]. [cit. 10. 11. 2017]. Dostupné z: <https://www.etrend.sk/relax/problem-turizmu-na-slovensku-je-v-systeme-2.html>
- Kuhn, I. a Tomášová, P. (2011). Úvod do destinačného manažmentu. In: Sekcia cestovný ruch, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja. [online]. [cit.2017.01.09]. Dostupné z: <http://docplayer.org/21619454-Uvod-do-destinacneho-manazmentu.html>
- Medveďová, M. (2015). Problémy financovania oblastných organizácií cestovného ruchu na Slovensku. In: Ekonomická revue cestovného ruchu, EF UMB Banská Bystrica, roč. 48, č. 2, s. 108-116. ISSN 0139-8660.
- Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky. (2018). Poskytovanie dotácií. [online]. [cit. 4. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/poskytovanie-dotacii/zoznam-ziadatelov-o-dotaciu-v-zmysle-zakona-c-91-2010-z-z-o-podpore-cestovneho-ruchu-v-zneni-neskorsich-predpisov>
- Tomášová, P. (2010). Marketingový manažment regiónu cestovného ruchu. [online]. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.topprojekt.sk/uploads/File/Petra_Tomasova_prednaska.pdf
- Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov

*Príspevok z medzinárodnej vedeckej korešpondenčnej konferencie EAEP 2018, 21. – 23. október 2018 (Prešov, Slovenská republika).

KONTAKTNÁ ADRESA

Ing Anna Šenková, PhD. Fakulta Manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove,
Konštantínova 16, 080 01 Prešov, Slovenská republika; e-mail: anna.senkova@unipo.sk